

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ¹

Стецюк Н.В.

доцент кафедри теорії та історії держави та права, конституційного та міжнародного права Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Висвітлюються питання правового статусу внутрішньо переміщених осіб, належного гарантування та забезпечення конституційних прав та свобод внутрішньо переміщених осіб, а також удосконалення національного законодавства щодо правового статусу внутрішньо переміщених осіб.

Ключові слова: права людини, гарантії прав людини, внутрішньо переміщені особи, законодавство України, Конституція України.

N.V. Stetsyuk. On the need to improve the legal regulation of internally displaced people's status in Ukraine.

The matters of the legal status of internally displaced persons, guaranteeing and ensuring the constitutional rights and freedoms of internally displaced persons in a proper manner, as well as improving the national laws on the legal status of internally displaced persons are covered.

Keywords: human rights, human rights guarantees, internally displaced persons, Ukrainian laws, the Constitution of Ukraine.

1. Майже чотири роки Україна живе в надзвичайно важких політико-правових та соціально-економічних реаліях, спричинених окупацією Російською Федерацією території Криму та окремих районів Донецької і Луганської областей. Ситуація значно ускладнюється постійними військовими провокаціями з боку російських терористичних сил та місцевих воєнізованих бандитських формувань на лінії зіткнення з т.з. «ЛДНР». Звичними стали вбивства мирних жителів, системні порушення їхніх прав, масові руйнування житла на тимчасово окупованих територіях. Такі обставини дуже швидко привели до небаченого перед тим в Україні явища - вимушеного переміщення величезної кількості населення. В Україні появилися внутрішньо переміщені

¹ ***Стецюк Н.В. Про необхідність удосконалення правового регулювання статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні.*** - В Зб.: Моделі допомоги на шляху інтеграції внутрішньо переміщених осіб: збірник тез учасників Мінародного науково-практичного круглого столу (м.Львів, 12 грудня 2017 р.). Кафедра адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права та психології НУ «Львівська політехніка», Карітас України. – Львів: ПАІС, 2017. - С.122- 124.

особи, загальна кількість яких на кінець 2017 року нараховує понад два мільйони. При цьому, як свідчать статистичні дані, половина з них – це діти та непрацездатні особи. Все це об'єктивно вимагає від органів державної влади України, органів місцевого самоврядування, посадових осіб вжиття необхідних заходів по забезпеченню конституційних прав та свобод громадян України[1], які постраждали в наслідок вище названих обставин.

2. Першою «реакцією» законодавця на появу в Україні величезної кількості внутрішньо переміщених осіб стало ухвалення ним 20 жовтня 2014 року Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»[2]. Протягом трьох наступних років до цього нормативного документу неодноразово вносились зміни і доповнення. Останні, зокрема, були направлені на посилення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб[3], «посилення гарантій» дотримання їхніх прав і свобод [4], посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми серед внутрішньо переміщених осіб [5], забезпечення їхнього права на отримання комунальних послуг[6] і т.д. Однак, стан реалізації цих нормативних актів як органами державної влади, так і органами місцевого самоврядування далеко не завжди приводить до належного гарантування конституційних прав та свобод українських громадян, які вимушено опинилися в статусі внутрішньо переміщених осіб. Не останню роль в цьому процесі відіграє безпосередньо і сам «стан» нормативного регулювання статусу внутрішньо переміщених осіб.

3. Основними недоліками Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [2], як видається, є його «невисока нормативно-правова якість», а також не до кінця зрозуміла його аксіологічна складова, власне, як закону направлено, насамперед, на забезпечення прав та свобод українських громадян. Складається враження, що Закон підготовлений не для допомоги громадянам України, які реально опинилися в надзвичайно важких соціально-економічних обставинах, а для якихось ефемерних осіб незрозуміло звідки «впавших на голову» чиновників різних рівнів. На цьому місці, спеціально варто зазначити, що пріоритетним в таких випадках мав би бути конституційний припис частини другої статті 3 Конституції України, за яким

саме «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави /.../. утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави»[1]. На жаль, останнє явно не проглядається в ситуації із Законом України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».

4. В Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» мають місце положення які дивним чином «гарантують» те, що вже є гарантовано безпосередньо самою Конституцією України. Наприклад, частина перша статті 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» говорить, що «внутрішньо переміщена особа має право на /.../ безпечні умови життя і здоров'я/.../» В той же самий час, як відомо, питання належного забезпечення права голосування на місцевих виборах для внутрішньо переміщених осіб так і залишається фактично не вирішеним, хоч є стаття 8 цього Закону з промовистою назвою «Забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб».

5. В Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» мають місце «некоректно» сформульовані окремі положення. Крім того в ньому можна зустріти і т.з. спроби приховування реальних обов'язків держави (її органів) щодо гарантування прав та свобод внутрішньо переміщених осіб. Так, для прикладу, та ж стаття 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» говорить про те, що «внутрішньо переміщена особа має право на єдність (виділення наше – Н.С.) родини». Про що в даному випадку йдеться? Адже, про допомогу з боку держави в «об'єднанні сімей» зазначено далі. Що власне мав на увазі в цьому випадку законодавець?

Ця ж стаття 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» говорить про те, що внутрішньо переміщена особа має право на /.../ сприяння у переміщенні її рухомого майна; сприяння у поверненні на попереднє місце проживання» [2]. Логічно виникають запитання: «Від кого має бути це сприяння?», «Хто і як має сприяти?» і т.д. і т.п. Можливо варто було

законодавцю вжити усталену в таких випадках для законотворчої техніки формулювання - «держава сприяє у переміщенні рухомого майна особи; держава сприяє у поверненні на попереднє місце проживання» і т.д.

6. Системний аналіз тексту Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» свідчить також про надмірну деталізацію його окремих положень (що характерним є більше для підзаконних нормативно-правових актів), текстову неузгодженість та нормативну «незбалансованість» окремих його статей тощо.

Все вище викладене говорить про необхідність удосконалення правового регулювання статусу внутрішньо переміщених осіб в Україні загалом та внесення необхідних змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» зокрема.

Література:

1. Конституція України / Верховна Рада України: Офіц. вид. - Київ : Парламентське вид-во, 1996. – 160 с.
2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України // Відомості Верховної Ради, 2015, № 1, ст.1.
3. Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб. Закон України // Відомості Верховної Ради, 2015, № 21, ст.140.
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення гарантій дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України // Відомості Верховної Ради, 2016, № 6, ст.58.
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми. Закон України // Відомості Верховної Ради, 2016, № 10, ст.99.
6. Про внесення змін до Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" щодо забезпечення права на отримання комунальних послуг. Закон України // Відомості Верховної Ради, 2017, № 18, ст.218.